

חוי דעת

לימודי דעת
LIMUDEI DAAT
ללמוד • לדעת • להתקדם

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת | מרכז ללימודי הלכה

עלון 89

בגליון השבוע

הלכות שבת • תיקון אוכלין בשבת

אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להוועץ במורה הוראה.

הלכות שבת

תיקון אוכלין בשבת

האם מותר למלוח ירקות בשבת?

הגמרא במסכת שבת (דף ק"ח ע"ב) אומרת שאסור למלוח צנון בשבת, וכן פסק השו"ע בסימן שכ"א סעיף ג'. וכתב המ"ב (ס"ק י"ג) בשם הפוסקים, שהוא הדין בכל דבר שצריך מליחה, כגון בצל, שום, מלפפון. וכן הוא לשון הרמב"ם (פרק כ"ב מהלכות שבת הלכה י') "צנון וכיוצא בו".

וב' טעמים נאמרו בראשונים לאיסור זה, רש"י על הגמרא (שם בד"ה אין מולחין) כתב שהטעם הוא משום שהמלח מעבד את הצנון ונעשה קשה והוי תיקון. ואפילו אם מולח את הצנון וכוונתו לאוכלו מיד לפני שייעשה בו פעולת עיבוד אסור, מפי שנראה כאילו בא לעבד (מ"ב ס"ק י"ד ובט"ז ס"ק א'). והרמב"ם (שם) כתב שטעם הדבר מפני שנראה ככובש כבשים בשבת, והכובש אסור מפני שהוא מבשל. ולב' הטעמים אין הדבר אסור אלא מדרבנן (עי' מ"ב ס"ק ט').

ודע, שאין איסור במליחת הצנון וכיוצא בו אלא כשמולח כמה חתיכות ביחד, מפני שרק אז נראה כמעבד או כובש כבשים, אבל במליחה של חתיכה אחת אין איסור. אולם, כ"ז כשמולח את החתיכה ע"מ לאוכלה לאחר זמן מועט, אבל אם משהה אותה עד שיצא ממנה ציר אסור מדינא (שו"ע שם, ומ"ב ס"ק י"ד).

האם איסור המליחה הוא בכל מיני הירקות?

לא נאמר איסור מליחה בירקות אלא בירקות שהדרך לכובשם אבל ירקת שאין דרך לכובשם, כגון חתיכת פלפל וכדו', אין איסור למלוח אותם בשבת (מ"ב ס"ק י"ג).

ואף בחתיכות עגבניה אפילו שרגילים לכבוש אותם, אמנם כיון שאין הרגילות אלא בעגבניות ירוקות ושלימות וגם שאין נכבשים במלח אלא בחומץ, מותר למלוח אותם ואין זה נראה כמעבד או ככובש כבשים, וה"ה שהתירו מליחת חתיכות מלפפון קלוף [לאוכלם מיד ולא ע"מ להשהותם]. כיון שאין הדרך לכבוש מלפפון

אלא בקליפתו (שש"כ פרק י"א הערה ו' ובחלק ג' שם בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל, וספר שבת בשבתו ח"א פרק י"ד סעיף ג' והערה 8 ו-10 בשם הגר"ש אלישיב שליט"א, וספר אורחות שבת פרק ז' הערה י"ט, עיי"ש).

האם ישנה עיצה להכנת סלט ירקות ומליחתו במלח?

הרוצה להכין סלט ירקות בשבת (באופן שאין בוה איסור טוחן, וכתבאר בגיליונות שעברו) ולהמליחו במלח, יכול לשים בסלט גם שמן ואז מותר להמליחו. והטעם בוה, כיון שהשמן מחליש את כוח המלח שלא יוכל לפעול עיבוד בחתיכות הירקות (מ"ב ס"ק י"ד). ולכתחילה יש לשים קודם את השמן ואח"כ את המלח (חוט שני ח"ב פרק ל' ס"ק ג', וכתב שם שאע"פ שבמ"ב מדבר באופן שנותן את השמן אחרי שנתן את המלח זה רק ליישב את מנהג העולם אבל לכתחילה יש לתת את השמן ורק אח"כ את המלח, וכ"כ בספר קצות השולחן סי' קכ"ח בבדה"ש ס"ק ג' ה', ומטעם

אחר שמא אחר שיתן את המלח ישכח לתת את השמן ויעבור איסור).

סלט ירקות המעורב מירקות שדרכם בכבישה ומירקות שאין דרכם בכבישה, האם מותר להמליחו בשבת?

בספר חוט שני להגר"נ קרליץ שליט"א (שם) כתב שאסור להמליחו אלא א"כ קודם יתן לתוכו שמן, וכתבאר לעיל. ועי' בספר אורחות שבת (פ"ז הלכה י' והערה כ') שאם עיקרו של הסלט הוא מירקות שאין דרכם בכבישה אפשר שמותר למלוח אותם, כיון שבאופן זה אי"ז נראה כעיבוד.

האם מותר לשים חומרי טעם במאכל כאשר עי" זה נצבע המאכל?

כתב השו"ע (סי' ש"כ סעיף י"ט) "ליתן כרכום בתבשיל מותר, ואין לחוש לו משום צובע, דאין צביעה באוכלין". וכתב המ"ב (ס"ק נ"ו), שה"ה שמותר ליתן יין אדום בתוך יין לבן אע"פ שמתאדם עי" זה.

והוסיף שם המ"ב, שהיתר זה אינו דווקא באופן שכוונתו להטעים את התבשיל או המשקה אלא שממילא הוא נצבע, אלא מסתבר שאפילו אם לכתחילה כוונתו

בשביל ליתן בהם צבע ג"כ מותר [אולם כתב שלפי דעת הנשמת אדם יש למנוע מזה (ויש שכתבו שהנשמת אדם מחמיר רק למוכרי יין שדרכן בצביעה כזו, עי' ספר אורחות שבת פרק ז' הערה א'. ועי"ש הערה ז' שצבע מאכל יש לאסור לשים במאכל או במשקה לכ"ע ואפילו לאדם בביתו)].

ומעתה, מותר לשים תמציות של פטל

הלכות שבת - המשך

במ"ב (ס"ק פ"ב) ובביאור הלכה (ד"ה תבוא עליו ברכה), שכל מה שכתב הרמ"א שהמחמיר תבוא עליו ברכה זה רק באופן שכוונתו להחליק את המאכל. אבל אם אין כוונתו להחליק כגון שעוסק בהעברת האוכל ממקום למקום, או באופן שמורח ממרח על הלחם שאין לו עניין שיהיה חלק מותר לכתחילה, אע"פ שממילא מחליקו.

ומעתה עולה לנו, שיש לחלק בי סלטים שדרך להחליקם לסלטים שאין דרך להחליקם. שאלו שדרכם בכך אם מתכוון עתה להחליקם מותר והמחמיר שלא לעשות זאת תבוא עליו ברכה, ואם אינו מתכוון להחליקם מותר לכתחילה. ואלו שאין דרכם בכך אפילו אם מתכוון להחליקם מותר לכתחילה.

וכמו"כ מותר למרוח את כל סוגי הממרחים על הלחם כיון שאין כונתו להחליק את הממרח אלא רק שיגיע לכל מקום בפרוסה. ■

מותר לעשות זאת בשבת?

החלקת איזה דבר בשבת אסורה מן התורה משום מלאכת "ממחק", כגון החלקת עור הסוליא במנעל חדש (שו"ע סי' ש"ב סעיף ח'), או אם נותן חומר באיזה נקב לסותמו ומחליקו אח"כ (ביאור הלכה סי' שכ"א סעיף י"ט ד"ה תבוא עליו ברכה).

ולענין מלאכת ממחק באוכלים, כתב הרמ"א (סי' שכ"א סעיף י"ט) "ומותר להחליק האוכל בשבת, ולא הוי בזה משום ממחק הוואיל ואפשר לאכול בלא זה".

ומבואר בזה, שמעיקר הדין יש איסור ממחק באוכלין וכגון בדבר שא"א לאכול בלא זה, אלא שבדרך כלל אפשר לאכול את האוכל גם בלא החלקתו. ועכ"פ גם כשזה אסור אינו אסור אלא מדרבנן (מ"ב ס"ק פ"א).

והוסיף שם הרמ"א: "ומכל מקום המחמיר במאכל של תפוחים וכדומה שדרכו בכך תבוא עליו ברכה". ומבואר שם

וכדו' במים להטעימם, וכמו"כ מותר לעשות קפה או תה לכתחילה אע"פ שע"ז נצבעים המים [ובשער הציון (סי' שי"ח ס"ק ס"ד וס"ה) מבואר שכשאפשר עדיף לשים קודם את התמצית ואח"כ ליתן עליה את המים].

האם מותר להוריד את המים בבית הכסא כשיש שם סבון הצובע את המים?

יש פוסקים שהדבר אסור משום איסור צובע (שבט הלוי ח"ח סי' קס"ז א', וכן עיין בש"כ פרק כ"ג סעיף י"ד והערה מ"ד ובח"ג שם) והטעם מפני שא"ז צביעה ב"אוכלין" שכתב השו"ע שמותרת, שהרי אין המים הללו מיועדים לשתייה, וגם אינם ראויים לזה אחרי שנתערב בהם הסבון (אורחות שבת פ"ז הערה ח'). אולם, דעת האור לציון (ח"א סי' כ"ט) שהדבר מותר, מכמה טעמים עיי"ש.

סלטים שרוצה להחליקם ע"מ להגישם לשולחן בצורה נאה, האם

מרכז למודי דעת

מהיום תוכל לשלב למודי הלכה בתוך סדר היום העמוס שלך. הצטרף עוד היום לשעורי ההלכה מבית למודי דעת הנשלחים לאלפי בתים בארץ ובעולם ומביאים את הלומד לרמה גבוהה בידיעת הלכה.

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בידיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והיתר, שבת, עירובין, נדה, מקוואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיניות.
- הכנה מושלמת לבחינות ברבנות.
- מוכר לשנת שבתון

